

ИНОВАЦИИ НА РАБОТНОТО МЯСТО МЕРКИ ЗА ПУБЛИЧНА ПОДКРЕПА СРЕД МСП В БЪЛГАРИЯ

Policy Brief
Юли 2021 г.

Все повече научни изследвания показват, че освен инвестициите в научноизследователска и развойна дейност, важен фактор за стимулиране на иновационната дейност на предприятията е способността им да насърчават своите служители към творческо мислене и генериране на нови идеи, които да се превърнат в иновации. Иновациите на работното място (ИРМ) оказват влияние върху модела на организация на работните процеси и фирмената култура, стимулирайки именно тези процеси.

Какво представляват иновациите на работното място и какви са ползите от тях?

Иновациите на работното място са различни от традиционните управленски практики и имат за цел да повишат качеството на работната среда и мотивацията на служителите в предприятието чрез нововъведения в управлението на човешките ресурси и/или организацията на труда. Тези практики са приобщаващи и колаборативни, т.е. спомагат за сътрудничеството и обмена на знания, опит и творчески идеи сред служителите от различни звена и управленски равнища. Ключови при тях са участието и ангажираността на служителите в процесите на вземане на решения (стратегически и оперативни) в предприятието. ИРМ водят до овластяване на отделния служител, тъй като предоставят по-голяма самостоятелност и гъвкавост на работещите при изпълнението на техните задължения. Те водят до повишена мотивация, по-добра работна среда и развитието на фирмена култура, разгръщаща иновационния потенциал на предприятията.

Иновациите на работното място помагат на икономиката да се справя със застаряваща-

та работна сила, допринасят за привличането, ангажирането и задържането на квалифицирана работна ръка в страната, както и за повишаване на добавената стойност на труда като част от икономиката, основана на знанието. ИРМ повишават качеството на работните места и се свързват с по-доброто физическо и психично здраве на служителите.

Разпространение на иновациите на работното място сред МСП

В доклад на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие от 2019 г.¹ се посочва, че България е сред страните в ЕС с най-нисък процент на малки и средни предприятия (МСП), въвели практики, които съответстват на концепцията за ИРМ (по-малко от 30%). **С оглед на значението на МСП за растежа и стабилността на икономиката, както и за качеството на живот на техните работници и служители, е изключително важно те да бъдат насърчавани да внедряват ИРМ.**

Ограниченият достъп до източници на знание е една от най-значимите пречки пред разгръщане на иновационния потенциал на МСП. По данни, представени в Националната стратегия за малките и средните предприятия 2021-2027 г., през 2019 г. по-малко от половината управители и служители в МСП (48,7%) са участвали във вътрешнофирмени обучения, а външни специализирани професионални обучения са осигурени от 38% от предприятията.

Една от причините за ниската степен на предоставени обучения на служителите на МСП е ограниченият финансов ресурс на предприятията. Друга причина се явява липсата на информираност относно нужните умения и знания за повишаване на производи-

¹ Lorenz, Edward, and Jonathan Potter. 2019. Workplace organisation and innovation in SMEs. OECD SME and Entrepreneurship Papers No. 17

телността на труда. Ограниченият достъп до познания се дължи и на ниската степен на партньорства с образователни и изследователски организации. В допълнение, МСП изпитват затруднения да привличат и задържат висококвалифициран персонал.

Препоръки

Повишаване на знанията за иновациите на работното място и на техния потенциал за развитие на МСП с цел формулиране на адекватни и работещи политики и мерки за подкрепа

- По-доброто разбиране на специфичните потребности на предприятията от различните групи, спадащи към категорията МСП (в т.ч. по отрасъл, размер, фаза на развитие и форма на собственост), е ключово за формулирането на политика, основана на знанието, и за разработването на работещи механизми за подкрепа. За тази цел е необходимо иницирането на национално проучване за разпространението на ИРМ в различните групи предприятия, препоставките и бариерите пред внедряването на този тип иновации, възможностите за развитие и рисковете пред тях, както и произтичащите от това потребности на предприятията.
- Създаването на мрежа от организации, които извършват научни изследвания и са ангажирани с темата за иновациите на работното място, както и свързаните с тях иновации на пазара на труда, социални иновации и организационни иновации, ще насърчи споделянето на знания и сътрудничеството между отделните организации, изучаващи ИРМ в България.

Повишаване на осведомеността за иновациите на работното място, както и на знанията и уменията за внедряването им в МСП

- Постигането на по-добра информираност сред служителите и ръководителите на МСП за важността на ИРМ, както и за ролята на нетехнологичните иновации за повишаване на производителността и конкурентоспособността на предприятията, е един от основните фактори за успешното разпространение на ИРМ сред МСП в страната.

- Една от възможностите за повишаване на знанията и уменията на представителите на МСП относно ИРМ е създаването на платформа за обучение на персонал и ръководен състав, която да информира за същността на този тип иновации, ползите от тях и подходите за внедряването им в работните процеси на предприятията. Платформата може да служи и за популяризиране на добри практики сред МСП.
- Изпълнението на пилотни проекти в различни сектори, които да демонстрират ползите от ИРМ за предприятията, би помогнало за привличане на вниманието на управителите на МСП към този тип фирмени практики.
- Включването на темата за иновациите на работното място в програмите с бизнес насоченост във висшите училища ще допринесе за по-голямата разпознаваемост на тези фирмени практики от бъдещите служители и ръководители в предприятията и ще доведе до по-широкото им разпространение.

Подкрепа за внедряване и популяризиране на ИРМ в МСП и други релевантни организации

- Описаните в литературата примери за публична подкрепа за ИРМ от други държави сочат, че политическата ангажираност към темата за благосъстоянието на работните места е необходима за разпознаването ѝ като приоритет в обществения дневен ред. В този смисъл, Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ПРЧР) е най-подходящият национален инструмент за подкрепа на ИРМ в МСП. В проекта на ПРЧР 2021-2027² (версия 1.4), публикуван през юли 2021 г., е подчертана необходимостта от насърчаване на гъвкавостта на работните места по отношение на организацията на работното време и формите на заетост в предприятията. Програмата акцентира и върху нуждата от предлагането на гъвкави форми на обучение за насърчаване на ученето през целия живот. Гъвкавостта на работните места е ключов елемент в ИРМ. За създаване на качествена заетост е важно програмата да стимулира иновативните подходи на управление, които поощряват участието на служителите в процесите на вземане

² Достъпно на: <https://esf.bg/proekti-na-prchr/>

на решения, както и ангажираността им на работните места.

- Работодателските и браншовите организации, както и асоциациите в областта на човешките ресурси, са най-подходящи за предоставяне на експертна подкрепа на МСП, която може да се изразява в консултиране на предприятията, организиране на обучения и семинари по темата, срещи за създаване на контакти и споделяне на добри практики. Нужно е да се предвидят стимули и механизми в подкрепа на такива дейности.

- За успеха на мерките за подкрепа на иновациите на работното място е важно да се обхванат и фирмите от вътрешността на страната, които често остават в периферията на инициативите за подкрепа на МСП по различни причини, напр. липса на информация за релевантни мерки.

- За създаване на условия, благоприятстващи внедряването на ИРМ и подобряване на конкурентоспособността на предприятията, процесът на дигитализация е от ключово значение, както и повишаването на дигиталните умения на служителите в предприятията.

Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ е организация с нестопанска цел, осъществяваща общественополезна дейност. Фондацията е основана през 1991 г. и притежава дългогодишен опит в анализирането на научната и иновационната политика на местно, регионално, национално и европейско равнище. Фондацията е реализирала над 100 проекта в областта на МСП, иновации (технологични, социални, устойчиви, иновации на работното място) и конкурентоспособност, информационни технологии и безопасен интернет, форсайт проучвания и технологични оценки, с редица международни, европейски и национални партньори чрез финансовата подкрепа на Европейската комисия, Световната банка, ПРООН, ИАНМСП и др.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското

икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

Проектът „Насърчаване на иновациите на работното място сред малките и средните предприятия в България: анализ и препоръки“ се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е да идентифицира мерки за насърчаване на иновациите на работното място сред малките и средните предприятия в България, както и да повиши обществената осведоменост за ползите от внедряването им.

За контакт

Фондация „Приложни изследвания и комуникации“
България, София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
Тел.: (02) 973 3000 | arc@online.bg | www.arcfund.net

ARCFUND

